

مقام معظم رهبری: «امسال را باید سال همکاری‌های گسترده دولت و ملت دانست؛ دولت و ملت، همدلی و هم‌زبانی» امیدواریم این شعار در عمل تحقق پیدا کند و هر دو کفه این شعار، یعنی ملت عزیزمان و همچنین دولت خدمتگزار بتوانند به این شعار به معنای حقیقی کلام عمل بکنند و آثار و نتایج آن را ببینند. (۱۳۹۴/۰۱/۰۱)

الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری^۱

محمد احدی^۲، علیرضا تنهایی^۳

تاریخ دریافت: ۹۴/۹/۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۹/۱۵

چکیده

این مقاله با تأکید بر اندیشه رهبر معظم انقلاب تلاش دارد الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت را بررسی نماید و در مقام پاسخ به این پرسش که «الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت چیست؟» سخنان و بیانات رهبر انقلاب اسلامی را مورد توجه قرار داده است. نوع پژوهش، کاربردی است و از روش تحلیل محتوا و نظریه‌پردازی دادمینیان استفاده و به منظور تحلیل گفتمان از الگوی سه سطحی فرکلاف شامل توصیف، تفسیر و تبیین استفاده گردید. در این راستا برای تعیین حجم نمونه، از روش نمونه‌گیری هلفمند به تعداد حداقل ۳۲ نفر استفاده شده است. سنجش روایی پرسشنامه پژوهش با اعمال نظرات اصلاحی صاحب‌نظران، احراز پایایی به دست آمده با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ (۰/۸۴) بیانگر این است که پرسشنامه از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که عواملی مانند اعتماد متقابل دولت و ملت، اتحاد و اتفاق در راه هلف‌های الهی و ایجاد جامعه نمونه اسلامی، اولویت دادن به منافع ملی، وجود دولتی قوی و کاردان و یکی بودن گفتار و عمل مسئولان از الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت در ج.ا. ایران است.

واژگان کلیدی: الزام‌ها، دولت و ملت، مقام معظم رهبری، همدلی و هم‌زبانی.

۱. این مقاله در همایش «همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت: اقتدار ملی» که از سوی گروه دکترین و راهبردهای مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی در شهریورماه سال ۱۳۹۴ برگزار گردید، به‌عنوان مقاله برتر انتخاب و ارائه شده است.

۲. مدرس و عضو هیئت‌علمی دانشکده علوم و فنون فارابی Ahadimohammad@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد اطلاعات و حفاظت اطلاعات دانشکده علوم و فنون فارابی atanhayee@yahoo.com

۱. کلیات

دولت - ملت^۱، اصطلاحی است که از دیرباز محل توجه و موضوع بحث و گفت‌وگوی اندیشمندان علوم سیاسی و صاحب‌نظران علوم اجتماعی بوده است. این مفهوم با استفاده از واژگان دیگر، از زمان افلاطون نیز در حوزه مباحث مربوط به حکومت و طبقه حاکمه و رابطه آن با مردم، کاربرد داشته است. مفهوم دولت - ملت، در حقیقت در پی آن است که پس از بیان ماهیت و چیستی این پدیده، حدود و مرزهای روابط میان مردم با حکومت و حاکمان را ترسیم و چگونگی ایفای تعهدهای متقابل میان این دو عنصر اجتماعی و این دو بازیگر مهم صحنه سیاسی جامعه را تعیین و تبیین نماید. دولت - ملت، مفهومی انتزاعی و ذهنی است که مناسبات مردم با حاکمان و با حاکمیت در آن جریان دارد، بنابراین نمی‌توان میان دولت و ملت یا ملت با دولت تمایز قائل شد؛ حال آنکه دولت - ملت در اصل یک حقیقت واحد است. جوامعی که دولت و مردم به یکدیگر اعتماد و اطمینان دارند، به سرعت و با قدرت راه آبادی، شکوفایی، اقتدار، عظمت و پیشرفت را طی می‌کند. در این‌گونه جامعه‌ها، در سایه هدف مشترک مردم و دولت، هماهنگی نیروها و امکانات، همکاری و بسیج اندیشه‌ها، تعاون دل‌ها و دست‌ها و در یک‌سخن، مشارکت راستین شکل می‌گیرد. عدم اعتماد دولت و ملت در برابر دشمن خارجی، قدرت دفاع نظامی را به شدت کاهش می‌دهد و در عرصه پیشرفت و سازندگی، حرکت را کند و گاه متوقف می‌سازد. تجربه‌های تاریخی ایران نشان داده است یکی از ضعف‌های جدی در روابط دولت و ملت در ایران، فقدان همدلی و هم‌زبانی و هم‌رأیی بین دولت‌ها و ملت در ادوار گوناگون تاریخی بوده و مهم‌ترین دلیل این معضل نیز استقرار و استمرار حکومت‌های استبدادی و سلطانی بوده است. در تاریخ ایران همواره دولت‌ها و حکومت‌ها به قدرت به‌مثابه فرصت مغتنمی برای افزایش ثروت شخصی، خانوادگی، قومی، قبیله‌ای و

جناحی و نمایش قدرت خود با هزینه از سرمایه‌های ملی نگاه می‌کردند. دولت‌های استبدادی از آنجاکه به دنبال تأمین منافع ملی نبودند، برای بقا و استمرار حاکمیت خود نیز نیازی به حمایت و پشتیبانی ملی احساس نمی‌کردند، از این‌رو همین دولت‌های استبدادی زمینه‌ساز حضور و نفوذ و سلطه استعمار خارجی به‌ویژه روسیه و انگلیس بودند، بنابراین همواره شکاف دولت - ملت به‌عنوان میراث شوم تاریخی در ایران وجود داشته و موجب هدر رفت توانمندی‌های ملی و استعدادهای فردی و اجتماعی شده است و حتی در مقاطع مهم و سرنوشت‌سازی مانند جنگ و دفاع برای دفع تجاوز خارجی، ملت و دولت نتوانستند به همدلی و هم‌زبانی لازم دست یابند، از این‌رو کشور همواره در جنگ‌های خارجی بخشی از خاک خود را از دست داد. این شکاف با وقوع انقلاب اسلامی و استقرار نظام جمهوری اسلامی برای نخستین بار در تاریخ ایران به‌طور موقت پُر شد و در هشت سال دفاع مقدس، ثمرات خود را نشان داد و در عرصه‌های مقاومت و پایداری در برابر توطئه‌ها، دسیسه‌ها و دشمنی‌ها، کارآمدی خود را فراروی ملت و دولت ایران نمایان کرد، اما تجربه‌های تاریخی نشان داده است رابطه همدلانه و هم‌زبانانه بین دولت‌ها و ملت‌ها امر ثابت و غیرقابل تغییری نیست و همواره در معرض خدشه و آسیب قرار دارد و باید آن را تقویت کرد.

در سال‌های پس از جنگ تحمیلی نیز برخی عملکردها، رخدادها و فرایندها موجب بروز شکاف‌هایی در روابط دولت و ملت شده است و در مقابل، برخی سنت‌ها و آیین‌ها و نهادها در پُر کردن این شکاف‌ها ایفای نقش کرده است، همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت باعث افزایش انسجام اجتماعی، اقتدار ملی و عزت بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران خواهد شد، از این‌رو هدف‌های بلند و چشم‌انداز ایران اسلامی ایجاب می‌کند الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت شناسایی و عوامل تقویت‌کننده این رابطه روزبه‌روز بیشتر شود تا با افزایش همدلی و هم‌زبانی، زمینه توسعه و پیشرفت همه‌جانبه کشور و ارتقای اقتدار ملی فراهم گردد.

۱-۱. بیان مسئله

ملت و دولت دو عنصر و مبنای اصلی یک کشور و واحد سیاسی تلقی می‌شوند و باوجود آنها که در یک سرزمین مشخص شکل می‌گیرد، واحد سیاسی قابل‌تعریف خواهد بود، اما کیفیت چنین کشوری نیز وابسته به چگونگی تعامل این دو عنصر است. چنانچه به تاریخ سیاسی جهان توجه شود، پیشرفت و توسعه پایدار کشورها بیشتر بر مبنای کیفیت رابطه بین ملت و دولت بوده است (ابراهیم بای سلامی، ۱۳۸۶: ۱۵۴).

رابطه مطلوب ملت با دولت همان مردم‌سالاری است و زمانی که در این رابطه، احکام الهی حاکم باشد، مردم‌سالاری دینی به‌مثابه نظام مطلوب انقلاب اسلامی، شکل می‌گیرد. عدم وجود این ارتباط مطلوب که در نتیجه عدم وجود همدلی و هم‌زبانی ایجاد می‌گردد، منجر به از بین رفتن اعتماد و اطمینان متقابل بین دولت و ملت گردیده و این بی‌اعتمادی باعث کند شدن سرعت پیشرفت و سازندگی کشور، دامن زدن به اختلاف‌های جناحی و گروهی و ایجاد جو دلهره، وحشت و نفاق بر روابط دولت و ملت گردیده و در نهایت، با رقم زدن شکست کشور در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی و سازندگی، اقتدار ملی و به دنبال آن، امنیت کشور را کاهش می‌دهد. با طرح ضرورت همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت توسط مقام معظم رهبری، تحقق آن نیازمند شناخت الزام‌های آن است. مسئله‌ای که محققان در پی رسیدن به آن می‌باشند این است که الزام‌های همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری چیست؟

۱-۲. اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق

از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نظام اسلامی نمی‌خواهد و نمی‌تواند با دو شیوه نظام‌های پلیسی مانند نظام‌های استبدادی کمونیستی، سلطنتی و شبه‌سلطنتی و دموکراسی‌های غربی اداره شود، بلکه مبتنی بر دموکراسی دینی اداره می‌شود و بر این اساس، «اعتماد و محبت مردم به نظام» از جایگاهی بنیادین در جمهوری اسلامی

برخوردار است (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۵/۲۳). در چنین نظامی، اعتماد مردم به نظام زمینه‌ساز ارتقای امنیت کشور شده و در سایه وجود امنیت، پشتیبانی مردم از حکومت را افزایش داده و دستیابی به هدف‌های اسلامی را تضمین می‌کند. شرایط امروز منطقه، اقتضای آن را دارد که در داخل کشور یکپارچگی و یگانگی در گفتارها و رفتارها ملموس‌تر از هر زمانی جریان داشته باشد؛ چه آنکه ریشه تمامی فتنه‌ها و ناکامی‌ها، تشّت و تفرقه‌ها نیز در گسست و شکاف و چندگانگی است، بنابراین ضرورت دارد در راستای ارتقای همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت که زمینه‌ساز پیشرفت همه‌جانبه و تأمین اقتدار و منافع ملی کشور است، الزام‌های همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت و بررسی گردد. پرداختن به این موضوع از این‌رو اهمیت دارد که احصای الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت منجر به تحقق هدف‌های انقلاب اسلامی خواهد شد. عدم احصای چنین الزام‌هایی، می‌تواند موجب انحراف در هدایت جامعه به چنین سمت و سویی گردد.

۳-۱. پیشینه تحقیق

بررسی‌های نشان داد تحقیقاتی در مورد همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت، تا پیش از نام‌گذاری سال ۱۳۹۴ از سوی مقام معظم رهبری به این عنوان، انجام نشده است، اما موضوع وحدت که با همدلی و هم‌زبانی ارتباط دارد، همواره مورد توجه مسئولان عالی نظام جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بوده و مقاله‌های زیادی نیز در این مورد نگاشته شده که چند مورد از آنها به شرح زیر هستند:

آقای مالکی گمچی در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل سیر تاریخی نگرش حکومت‌ها به مؤلفه‌های هویت ملی در تحکیم وحدت و همبستگی اقوام ایرانی»، موضوع وحدت بین اقوام ایرانی را مورد بررسی قرار داده است. این تحقیق به دنبال بررسی تحلیل سیر

تاریخی نگرش حکومت‌ها به مؤلفه‌های هویت ملی در تحکیم وحدت و همبستگی اقوام ایرانی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در جامعه متنوع و گوناگونی مانند ایران، هویتی موفق و کارساز است که صفت ملی آن در برگیرنده تمام هویت‌های قومی، مذهبی و فرهنگی این سرزمین باشد و هویت ملی هم تنها در سایه اهتمام دولت به ایجاد شرایط عادلانه و برقراری روابط احترام‌آمیز و به رسمیت شناختن لایه‌های فرهنگی و هویتی و حقوق سیاسی - اجتماعی اقوام مختلف پدیدار خواهد شد. همچنین یافته‌ها بیانگر آن است که هرگاه حاکمان ایران بر تجمیع و تحکیم تمامی مؤلفه‌های هویت ملی ایرانی که در بردارنده نوعی وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت بوده است، اصرار ورزیده و به کثرت اقوام درون جامعه ایرانی احترام گذاشته‌اند، پایه‌های وحدت ملی مستحکم‌تر شده و انسجام ملی دوام بیشتری یافته است. در نتیجه، نوع نگرش و بینش حاکمان و مهندسی سیاست‌های هویتی دولتمردان ایرانی در طول تاریخ در وحدت و همبستگی ملی بسیار تأثیرگذار بوده است (مالکی گمچی، زمستان ۱۳۹۲).

مقاله‌ای با عنوان «بازخوانی مفهوم وحدت اسلامی در نهج‌البلاغه» به قلم آقای قاسمی آرانی و خانم خرم‌آبادی آرانی، منتشر شده و در آن شناسایی زوایای گوناگون وحدت اسلامی در اندیشه امام علی (ع) پیگیری شده است. در این مقاله با نشان دادن راهکارهای عملی امام علی (ع)، در تحقق این اصل اسلامی، این نتیجه حاصل می‌شود که وحدت و انسجام میان مسلمانان از جمله مضامین دینی و اجتماعی مهم نزد ایشان است که بر آن تأکید ویژه داشته و آن را عامل پیروزی مسلمانان می‌دانسته است (قاسمی آرانی و خرم‌آبادی آرانی، تابستان ۱۳۹۳: ۱۶۲-۱۵۲).

آقایان قاسمی و ابراهیم‌آبادی در مقاله‌ای با عنوان «نسبت هویت ملی و وحدت ملی در ایران»، به موضوع وحدت ملی و نسبت آن با هویت ملی پرداخته و نوشته‌اند: وحدت ملی از مؤلفه‌های اقتدار و امنیت ملی و از جمله موضوع‌هایی است که همواره مورد توجه اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی سیاسی و دولتمردان کشورهای مختلف

بوده است. از مباحث مهم مرتبط با موضوع وحدت ملی، «هویت ملی» است. هویت ملی از اساسی‌ترین عناصر و پیش‌شرط‌های ضروری دست‌یابی به وحدت و همبستگی ملی است. از آنجاکه ایران نیز از جمله کشورهایی است که در طول تاریخ خود همواره با موضوع حفظ و تقویت وحدت و همبستگی ملی مواجه بوده این مقاله درصدد تبیین نسبت میان این دو مقوله در ایران با بهره‌گیری از رهیافت جامعه‌شناسی تاریخی است. بر همین اساس دو مقطع عمده از فراز و فرود وحدت ملی در تاریخ باستان و معاصر ایران مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد در مقاطع بررسی‌شده بین هویت ملی و وحدت ملی، رابطه مستقیمی وجود داشته و تقویت یا تضعیف همبستگی ملی متأثر از سیاست‌ها و عملکرد دولت در زمینه هویت ملی بوده است (قاسمی و ابراهیم‌آبادی، خرداد ۱۳۹۰).

۱-۴. پرسش تحقیق

الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری چیست؟

۱-۵. فرضیه تحقیق

با توجه به اکتشافی بودن موضوع تحقیق، این پژوهش، فاقد فرضیه است.

۱-۶. هدف تحقیق

هدف این مقاله، تبیین الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری است.

۱-۷. روش‌شناسی تحقیق

در این تحقیق از روش تحلیل محتوی استفاده شده است. منظور از این روش آن است که بتوان بر اساس آن خصوصیات زبانی یک متن گفته یا نوشته‌شده را به‌طور

واقع‌بینانه یا عینی و به‌طور نظام‌مند شناخت و از آنها نیز استنتاج‌هایی دربارهٔ مسائل غیرزبانی، یعنی دربارهٔ خصوصیات فردی و اجتماعی گوینده یا نویسنده و نظرات و گرایش‌های وی نمود (رفیع‌پور، ۱۳۸۴: ۱۰۹). تحلیل محتوا، روشی برای مطالعه و تحلیل ارتباطات به شیوه‌ای نظام‌مند، عینی و کمی باهدف اندازه‌گیری متغیرهاست (راجردی و آردومینیک، ۱۳۸۴: ۲۱۷). تحلیل محتوا، فنی پژوهشی برای استنباط تکرارپذیر و معتبر از داده‌ها در مورد متن آنهاست. هدف این تحلیل مانند همهٔ فن‌های پژوهشی فراهم آوردن شناخت، بینشی نو، تصویر واقعیت و راهنمای عمل است (کرپیندورف، ۱۳۷۸: ۲۵).

۱-۷-۱. جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر از دو بخش به شرح زیر تشکیل شده است:

(۱) در گردآوری کتابخانه‌ای، سخنان مقام معظم رهبری در مجامع مختلف پیرامون همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از سال ۱۳۶۸ تاکنون، بر این اساس، سخنرانی‌های منتشرشده ایشان، در وبگاه دفتر تنظیم و نشر آثار مقام معظم رهبری تحلیل گردید.

(۲) در روش میدانی، جامعه آماری شامل صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه علوم سیاسی است که در دسترس محقق هستند و شامل افراد در پژوهشکده مطالعات راهبردی، پژوهشکده و دانشکده فارابی و دانشگاه دفاع ملی با مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری به تعداد ۳۲ نفر که در این تحقیق، تمام‌شمار در اعتبارسنجی یافته‌ها مورد مراجعه قرار گرفته‌اند.

۱-۷-۲. واحد تحلیل

به‌طورکلی واحد محتوا می‌تواند کلمه، بند، جمله، تصویر، مقاله، برنامه تلویزیونی و ... باشد. از آنجاکه این پژوهش، کل جامعه آماری را بررسی می‌کند، دارای واحدهای نمونه‌گیری نیست و تمام سخنرانی‌های رهبری با حذف حواشی واحد ثبت است.

از آنجاکه این پژوهش در دو سطح جمله و بند، تحلیل محتوا می‌شود، در سطح اول، جمله‌های دارای مضمون مرتبط با موضوع و در سطح دوم، نیز بندهای دارای مضمون مرتبط با موضوع، واحد تحلیل هستند، همچنین این پژوهش برای دستیابی به روایی هر چه بیشتر هم‌زمان از دو واحد تحلیل بهره برده است؛ به عبارتی هم جمله و هم بند به‌عنوان تحلیل انتخاب و بررسی شده‌اند.

۳-۷-۱. مراحل تحقیق

یکی از راه‌های به حداقل رساندن برداشت‌های شخصی در نتایج پژوهش، به دست آوردن «جهت‌گیری» و «نقاط تأکید» متن مورد بررسی است (افتخاری و نه‌ازی، ۱۳۹۰: ۲۸). پیش از ورود به تحلیل کلی متن، لازم است محورهای مهم به‌دست‌آمده از اصل متن و گرایش‌های هر محور به دست آیند. در این پژوهش نیز تمام سخنرانی‌های مقام معظم رهبری که واحد ثبت تحقیق را تشکیل می‌دهند با رویکرد به دست آوردن جهت‌گیری کلی و نقاط تأکید متون، واکاوی شده است.

۴-۷-۱. نوع تحقیق

نوع تحقیق حاضر، کاربردی (توسعه‌ای) است.

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۱-۲. مفهوم همدلی و هم‌زبانی

همدلی در لغت به معنای متفق، متحد، دوست جانی و صمیمی و دارای یک رأی و اندیشه بودن معنی شده است (دهخدا، ۱۳۷۳). همچنین همدلی را «توان خود را جای دیگران گذاشتن» دانسته‌اند، اما وقتی که همدلی کارفرما و کارگزار مطرح باشد، شکل جالب‌تری پیدا می‌کند. کارفرمایی که قرار است تلاش کند «خود را جای کارگزار

بگذارد» چه وضعی خواهد داشت؟ یا کارگزاری که می‌خواهد لحظه‌ای «جای کارفرما بنشیند و دنیا را از چشم او نگاه کند» چه منظره‌ای خواهد دید؟ هم‌زبانی می‌تواند به معنای بیان همدلی و به زبان آوردن آن و داشتن تفاهم است؛ به عبارتی زمانی که همدلی باشد، بیان آن و استفاده از زبان مشترک نیز ضرورت پیدا می‌کند و صرف همدلی بدون هم‌زبانی، کارساز نخواهد بود و کفایت نخواهد کرد. در بیان مقام معظم رهبری، دولت و ملت به‌عنوان کارگزار و کارفرما نه تنها باید همدل باشند و همدیگر را درک کرده و مشکلات طرف مقابل را مشکل خود تلقی کنند، باید آن را به زبان هم بیاورند تا همدلی آنها تداوم‌یافته و تقویت شود.

۲-۲. الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری

در متون علوم سیاسی بر اساس مبانی، نگرش‌ها و تجربه‌های تاریخی تقسیم‌بندی‌های گوناگونی از انواع حکومت‌ها وجود دارد که طبق آن حکومت‌های مختلف بشری از نظر الگو و چگونگی حکومت کردن به انواع مختلفی تقسیم می‌شوند، اما رهبر انقلاب اسلامی یک تقسیم‌بندی کلی از انواع حکومت‌ها بر اساس چگونگی اداره آنها دارند و حکومت‌ها را به سه دسته اصلی تقسیم می‌کنند:

دسته اول نظام‌های پلیسی مانند نظام‌های استبدادی کمونیستی، سلطنتی و شبه‌سلطنتی با ویژگی‌های خاص خود هستند و دسته دوم دموکراسی‌های غربی هستند که با تزویر و تبلیغات اداره می‌شوند. سومین الگو، نظامی است که با محبت و عطف مردم اداره می‌شود. از نگاه معظم له، نظام اسلامی نمی‌خواهد و نمی‌تواند با دو شیوه اول اداره شود و بر این اساس «اعتماد و محبت مردم به نظام» از جایگاهی بنیادین در جمهوری اسلامی برخوردار است: «یک نوع نظام هم نظامی است که بامحبت و عطف مردم اداره می‌شود. باید مردم را مورد محبت و احترام قرار داد و به آنها اعتنا کرد، تا به دستگاه حاکمه وصل باشند و پشت سرش قرار گیرند. نظام ما تا حالا

این گونه بوده است؛ بعد از این هم باید این طور باشد» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۰۵/۲۳)، از سوی دیگر تأکید رهبر انقلاب بر عنصر «همدلی» که در شعار سال ۹۴ تبلور یافته امری بی سابقه نیست و ایشان در گذشته نیز از این موضوع به عنوان «نعمت بزرگ خدا» یاد کرده بودند:

«همه آحاد ملت و به خصوص مسئولین کشور باید نعمت وحدت و اتفاق و همدلی را - که خدای متعال آن را به ما ارزانی داشت - برای خود حفظ کنند و آن را به خطر نیندازند ... برادری، احساس همگامی و همدلی، نعمت بزرگ خداست» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰/۰۹/۲۵)، اما شکل گیری و تقویت اعتماد متقابل ملت و دولت به عنوان شرط تحقق همکاری و همدلی بین ملت و دولت چگونه ممکن خواهد شد؟

۱-۲-۲. اعتماد میان دولت و ملت

جوامعی که دولت و مردم به یکدیگر اعتماد و اطمینان دارند به سرعت و با قدرت راه آبادی و شکوفایی و اقتدار و عظمت و پیشرفت را طی می کنند. در این گونه جامعه ها، در سایه هدف مشترک مردم و دولت، هماهنگی نیروها و امکانات، همکاری و بسیج اندیشه ها، تعاون دل ها و دست ها و در یک سخن، مشارکت راستین شکل می گیرد. یکی از اسرار توفیق انبیای الهی و موفقیت امام خمینی (ره) در انقلاب اسلامی، همین نبودن فاصله فرهنگی بین آنان و مردم بود.

در جامعه ای که اعتماد و اطمینان متقابل وجود ندارد، افراد و گروه ها، به جای اندیشیدن به خدمت و سازندگی، بخشی از نیروها و امکانات خویش را صرف مقابله با بخشی دیگر، و شبهه زدایی از ذهن دیگران می کنند و پاره ای دیگر از امکانات صرف نظارت و مراقبت هر چه بهتر و بیشتر بر رقیب می شود و بخشی صرف نظارت بر خود و اپایشگران (کنترلگران) می گردد.

عدم اعتماد دولت و ملت در برابر دشمن خارجی، قدرت دفاع نظامی را به شدت کاهش می‌دهد و در عرصه پیشرفت و سازندگی، حرکت را کند و گاه متوقف می‌سازد. دامن زدن به اختلاف‌های جناحی و گروهی، رشد علم و فرهنگ را دچار اختلال می‌سازد و اقدام‌های فرهنگی گروه‌ها و گرایش‌ها، فعالیت‌های مثبت طرفین را خنثی می‌کند و سرانجام جوّ دلهره و وحشت و نفاق بر روابط دولت و ملت حکم‌فرما می‌شود. ملت از دولت بیم دارد و دولت از ملت می‌هراسد. به این ترتیب «بی‌اعتمادی» که آفت بزرگ هرگونه توسعه سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است، دامن‌گیر دولت و ملت می‌شود. در فضای «بی‌اعتمادی ملی»، خفقان، وحشت و دلهره و اضطراب روانی، گسترش می‌یابد، تملق، دروغ و نمّامی از یک‌سو و اتهام و بدبینی و کارشکنی و یأس و نفرین و نفرت از سوی دیگر به چشم می‌خورد و یکی از ضروری‌ترین نیازهای امروز کشور، تقویت و ارتقای اعتماد ملت و دولت است. پیش از اعتمادسازی در روابط خارجی، به گسترش جوّ اعتماد و صداقت و برادری در داخل نیاز است.

۱-۲-۲. اعتماد متقابل دولت و ملت

«اگر این همکاری صمیمانه [میان ملت و دولت] از دو سو شکل بگیرد، یقیناً همه آنچه را که جزو آرزوهای ما است، دست‌یافتنی است و آثار آن را مردم عزیزمان به چشم خواهند دید... هرچه بین ملت و دولت صمیمیت بیشتر و همکاری بیشتر و همدلی بیشتری باشد، کارها بهتر پیش خواهد رفت. باید به یکدیگر اعتماد کنند؛ هم دولت، ملت را به معنای واقعی کلمه قبول داشته باشد و ارزش و اهمیت و توانایی‌های ملت را به درستی بپذیرد، هم ملت به دولت که کارگزار کارهای او است به معنای حقیقی کلمه اعتماد کند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱/۱/۱۳۹۴).

۲-۲-۱-۲. اعتماد، عامل پشتیبانی مردم از نظام

«در حقیقت اعتماد مردم است که پشتیبانی آنها را به وجود می‌آورد؛ و پشتیبانی و اتصال مردم به دست‌اندرکاران نظام است که توفیق این حرکت اسلامی را با اهداف اسلامی تضمین می‌کند... مردم هستند که پشتیبان واقعی نظام‌مند؛ این پشتیبانی، متوقف به اعتماد است و این اعتماد هم باید باقی بماند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۲/۱۲).

در این نگاه «رمز موفقیت حاکمیت و قوای سه‌گانه کشور» در همین پشتیبانی ملت از آنها نهفته است و هیچ عاملی نباید به اعتماد به‌عنوان زمینه‌ساز این پشتیبانی ضربه بزند: «رمز موفقیت دولت و قوه قضاییه و مقننه، در پشتیبانی قاطبه ملت از آنهاست. هر حرکت و گفتاری که روح اعتماد مردم به این قوا و کارگزاران آن را متزلزل و در این پشتیبانی، اندک خللی وارد سازد، حرام شرعی و خیانت ملی است» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۱۰/۱۸).

۲-۲-۱-۳. اعتماد مردم به مدیران اصلی کشور عامل روان‌تر شدن کارها

وقتی مدیران اصلی کشور مورد اعتماد مردمند و مردم در کار آنان، نشانه‌های لیاقت و صداقت را می‌بینند، همه کارها آسان‌تر و روان‌تر انجام می‌گیرد و وسوسه‌ها موجب کارشکنی و عدم همکاری نمی‌شود. شرط همدلی مردم با مسئولین نیز این است که «مسئولین آنها را از خود بدانند و مطمئن باشد به او ایمان و اعتقاد دارند، به او محبت می‌ورزند، در حقش خیانت نمی‌کنند و برای مصالح او تلاش می‌کنند... پاداش الهی همین است که زندگی یک ملت، زندگی خوب و مطلوب و مستقل شود؛ خودش تصمیم‌گیری کند و رئیس‌جمهور و نماینده مجلس را برگزیند؛ آنها را از خود بدانند و مطمئن باشد به او ایمان و اعتقاد دارند، به او محبت می‌ورزند، در حقش خیانت نمی‌کنند و برای مصالح او تلاش می‌کنند. پس از تأمین این موارد، آنگاه ملت به کمک مسئولانی که خود معین کرده است، می‌شتابد و با آنها همکاری می‌کند و به عمران و آبادانی کشور می‌پردازد» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۴/۲۱).

«... تا امروز آنچه به دست آورده‌اید، به برکت اتحاد و اتفاق به دست آورده‌اید. اتحاد و اتفاق معنایش این نیست که همه دارای یک سلیقه و یک مذاق باشند؛ اتحاد و اتفاق این است که سلیقه‌های گوناگون در کنار هم بنشینند، دست در دست هم بدهند، منافع ملی را بر اهوای شخصی مقدم بدارند، خودخواهی‌ها را وارد عرصه‌های گوناگون سیاسی و اجتماعی و تعاملات گوناگون نکنند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۰۷/۱۰).

۲-۲-۲. اتحاد، حضور در عرصه‌های مختلف و آگاهی

«... بنابراین امروز هم، مثل این سی سال گذشته، ملت ایران احتیاج به این سه عنصر دارد: عنصر اتحاد، عنصر حضور در عرصه‌های مختلف و عنصر آگاهی. اگر ملت این سه چیز را که همه از برکات ایمان بالله و از برکات تعالیم قرآن است، داشته باشد، من به شما عرض بکنم، هم دنیا خواهد داشت، هم آخرت» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۰۲/۲۸).

۲-۲-۳. یکپارچگی ملت در گفتار و عمل مسئولان

«... نمایندگان مردم در مجلس وظیفه سنگینی در این باره بر عهده دارند. گفتار و عمل آنان باید یکپارچگی ملت، عزت ملی، ایمان و امید و تلاش، بیداری و آگاهی، اخلاق و فضیلت و آزادگی و عزم و اراده پولادین را برای کشور به ارمغان آورد» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۰۱/۱).

۲-۲-۴. وحدت کلمه

«... اگر مردم هوشیار نباشند، همان بلایی بر سرشان خواهد آمد که بر سر مردم مسلمان در دوره امام حسن (ع) و بعضی از دوره‌های دیگر آمد. در آن زمان، چون مردم هوشیار و آگاه نبودند، جریان حق شکست خورد. اگر آگاهی و هوشیاری باشد، وحدت کلمه هم هست» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۳/۱۹).

«مراقب باشید که وحدت کلمه را حفظ کنید؛ موقعیت‌ها را به‌درستی درک کنید و بدانید که امروز اساسی‌ترین کار ما، توجه به این امور است. باید در سایه وحدت کلمه، دست‌به‌دست هم دهیم و کشورمان را بسازیم و آباد کنیم. باید با امکانات فراوانی که این کشور به فضل پروردگار دارد، زمینه ایجاد زندگی مرفه را برای عامه مردم، به‌ویژه قشرهای فقیر و محروم فراهم کنیم. باید رهنمودهای امام (ره) را که در همه زمینه‌ها بیان شده است و هم‌اکنون در اختیار ماست، مورد بهره‌برداری قرار دهیم و یقیناً کمک الهی هم با ما خواهد بود» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۳/۱۹).

«همه با هم به ریسمان الهی چنگ بزنید و متفرق نشوید. ما در راه آن به حرکت درآمده‌ایم؛ اما هنوز تا سرمنزل، فاصله زیادی داریم. باید برویم تا به جامعه نمونه اسلامی برسیم. تلاش ملت، دولت، مسئولان، عناصر فرهنگی، عناصر اقتصادی، نیروی کار زن و مرد، همه و همه با هم است؛ لذا صفوف ملت هم باید با یکدیگر متحد و همدل و هم‌صدا باشد و همگام و هم‌جهت شود. میان مردم و مسئولان هم باید هم‌جهتی باشد» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۰۸/۱۲).

۲-۲-۵. عبور از سلايق و انگيزه‌های شخصی

«... آن روزگاری که افراد به خاطر برخی از ملاحظات فکری و سلیقه‌ای و عاطفی، نیروهای خودشان را استخدام می‌کردند، گذشته است. امروز، روزی است که همه بایستی از سلايق و انگيزه‌های شخصی عبور کنند و هرچه را هم که در گذشته بوده، پشت سرشان بریزند و از آن عبور کنند و إن شاء الله زمینه یک همکاری عمومی را فراهم سازند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۳/۱۹).

۲-۲-۶. برخورداری از دولتی قوی و کاردان

«... مردم در انتظار دولتی قوی و کاردان هستند که بتواند اوضاع مملکت و مسائل و گره‌های گوناگون کشور و مشکلات اقتصادی را با عقل و درایت و لیاقت و پشتکار و

بهره‌گیری از کمک و همکاری مردم، از میان بردارد. رؤسای قوای ثلاثه معین شدند، دستگاه‌های کشور مشغول کار هستند، بحمدالله نظم بر اوضاع حاکم است و مردم با روحیه بالا، در صحنه‌ها حضور پیدا کردند و می‌کنند. دنیا در مقابل این پدیده، متعجب و حیران است. این، پاداش آگاهی شماست» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۶/۲۰).

۲-۲-۷. انتقادات به دولت در چارچوب منطقی

«...البته هر دولتی منتقدینی دارد، این دولت هم منتقدینی دارد، دولت‌های قبلی هم هر کدام انتقادکنندگانی داشتند؛ تا اینجای قضیه هیچ اشکالی ندارد. کسانی هستند که این روش را قبول ندارند، این رفتار را قبول ندارند، این حرف را قبول ندارند، این سیاست را قبول ندارند؛ اینها منتقدند و انتقاد می‌کنند، مانعی ندارد؛ اما انتقادات باید در چارچوب منطقی باشد. خود بنده هم به دولت‌های گوناگون انتقادهایی داشتم، این انتقادات را همواره هم تذکر داده‌ام، در هیچ موردی از آنچه به نظر من عیب بوده و جای انتقاد بوده است، از تذکر خودداری نکردم؛ منتها این تذکرات را در وضع مناسب و در موقعیت مناسب و با شکل مناسب دادیم؛ ... تذکر بایستی جوری باشد که اعتماد عمومی را از کسانی که مسئولند و مشغول کارند، سلب نکند؛ تذکر دادن باید جوری باشد که موجب بی‌اعتمادی عمومی نشود» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱/۱).

۲-۲-۸. رفتار مناسب مسئولان کشور با منتقدان

«...هم به مردم این توصیه را عرض می‌کنم که با دولت بایستی مهربانانه و با نگاه همراهی و همدلی سخن گفت، هم به مسئولان کشور - در سه قوه - این را تأکید می‌کنم که آنها هم باید با منتقدین خود و با کسانی که از آنها انتقاد می‌کنند رفتار مناسبی داشته باشند، آنها را تحقیر نکنند، به آنها اهانت نکنند؛ تحقیر مخالفان از سوی مسئولان، خلاف تدبیر و خلاف حکمت است. من مردم عزیزمان را به بی‌تفاوتی دعوت نمی‌کنم،

به نظارت نکردن دعوت نمی‌کنم؛ آنها را به اهتمام در مسائل اساسی کشور دعوت می‌کنم (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱/۱).

۹-۲-۲. عدم تخریب، تحقیر و اهانت در برخوردهای متقابل دولت و ملت

«... اصرار می‌کنم که برخوردها نه از سوی مردم نسبت به مسئولین و نه از سوی مسئولین نسبت به منتقدین، تخریبی نباید باشد؛ نه تحقیر باشد، نه اهانت باشد. ممکن است در یک قضیه‌ای، یک عده‌ای دغدغه داشته باشند؛ دغدغه داشتن جرم نیست؛ دلواپس بودن جرم نیست. می‌توانند کسانی حقیقتاً نسبت به یک مسئله مهم و حساس کشور، احساس دلواپسی و دغدغه‌مندی کنند؛ هیچ مانعی ندارد؛ اما این به معنای متهم کردن نباشد، به معنای نادیده گرفتن زحمات و خدمات نباشد. از آن طرف هم دولت و طرفداران دولت به کسانی که ابراز دغدغه و دلواپسی می‌کنند، بایستی اهانتی نکنند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱/۱).

۳-۲. همدلی و هم‌زمانی ملت و دولت از منظر حضرت علی (ع)

در ادامه به چند رهنمود از حضرت امام علی (ع) در مورد رابطه دولت و ملت و الزام‌های آن اشاره می‌شود:

۱-۳-۲. حقوق دولت و ملت

«وقتی رعیت حق والی را بپردازد و والی حق مردم را پاس دارد، حق قدرتمند خواهد شد، راه دین استوار خواهد گردید، نشانه‌های عدالت برافراشته خواهد شد و کارها به سامان و گام‌ها رو به راه خواهد بود و به این گونه است که زمانه خوب می‌شود و امید تداوم دولت می‌رود و آزمندی دشمنان به یاس تبدیل می‌گردد (نهج البلاغه، نامه ۲۱۶).

۲-۳-۲. فاصله سطح زندگی

«اگر بین دولت‌مردان و مردم از نظر سطح زندگی تفاوت فراوان باشد و کارگزاران در «مسکن»، «لباس»، «وسیله سواری»، «لوازم زندگی» و «امکانات رفاهی» با مردم فاصله داشته باشند و در عمل یک طبقه اقتصادی برتر را تشکیل دهند، در اعتماد مردم به آنان خلل پدید خواهد آمد و از اینجاست که در نظام اسلامی هر کس مترفانه زندگی کند، از هر طیف و جناح و گروه باید از نظام حکومتی کشور اسلامی کنار گذاشته شود، سرگیرد و برون رود از کربلای ما، پیامبران که به‌عنوان رهبران و زمامداران جوامع بشری بر اساس معیارهای مکتبی شناخته می‌شوند، شرط «زهد» را در عقیده پذیرفته و در عمل به کار بسته‌اند. «خدایا بر آنان زندگی زاهدانه را شرط کردی آنان هم پذیرفتند و دانستی که به پیمان وفا دارند تو هم آنان را قبول کردی (دعای ندبه). در نهج‌البلاغه نیز آمده که: هان، آگاه باشید که پیشوای شما از دنیا به دو جامه کهنه و از غذاهای آن به دو قرص نان اکتفا کرده است» (نهج‌البلاغه، نامه ۴۵). در جایی دیگر، علی (ع) در بیان علت ساده‌زیستی خویش می‌گوید: «به‌راستی خدا بر پیشوایان عادل واجب کرده که بسان فقیران زندگی کنند، تا فقر تهیدستان بر آنان دشوار نیاید» (نهج‌البلاغه، خطبه ۲۰۹).

۲-۳-۳. الزام به حفظ سنت‌های نیک

امام علی (ع) در نامه خود به مالک اشتر چنین مرقوم نمودند: «سنت نیکی که به پیشینان نهاده و عامل وحدت مردم شده است، آن را نقض نکن» (نهج‌البلاغه، نامه ۵۳).

۳. تجزیه و تحلیل داده‌ها

بر اساس مطالب پیش‌گفته، جهت‌گیری‌ها و تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن، مرتبط با همدلی و هم‌زبانی در بیانات ایشان در تحلیل زیر مطرح می‌گردد. گفتنی است برای رسیدن به آرا و اندیشه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در باب همدلی و هم‌زبانی کلیدواژه‌های، همدلی، هم‌زبانی، همدردی، همدستی، همگامی،

همفکری، هم‌افزایی، همکاری، همبستگی، یکپارچگی، اتحاد، انسجام، وحدت، اعتماد، اتفاق، متحد، اطمینان، واگرایی و... بررسی گردید، ولی با توجه به موضوع و محدودیت فضای مقاله فقط، الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت به همراه میزان اهمیت و اولویت آنها بر اساس شدت و تکرار، در جدول‌های شماره ۱ تا ۴ شده است.

جدول شماره ۱. بیانات و نگذاری

جهت‌گیری	برداشت از متن	اصل متن
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	«اعتماد متقابل» دولت و ملت و صمیمیت بین آنها	اگر این همکاری صمیمانه [میان ملت و دولت] از دو سو شکل بگیرد، یقیناً همه آنچه را که جزو آرزوهای ما است دست‌یافتنی است و آثار آن را مردم عزیزمان به چشم خواهند دید... هرچه بین ملت و دولت صمیمیت بیشتر و همکاری بیشتر و همدلی بیشتری باشد، کارها بهتر پیش خواهد رفت. باید به یکدیگر اعتماد کنند؛ هم دولت، ملت را به معنای واقعی کلمه قبول داشته باشد و ارزش و اهمیتی و توانایی‌های ملت را به‌درستی بپذیرد، هم ملت به دولت که کارگزار کارهای او است به معنای حقیقی کلمه اعتماد کند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	در حقیقت اعتماد مردم است که پشتیبانی آنها را به وجود می‌آورد؛ و پشتیبانی و اتصال مردم به دست‌اندرکاران نظام است که توفیق این حرکت اسلامی را با هدف‌های اسلامی تضمین می‌کند... مردم هستند که پشتیبان واقعی نظام‌مند؛ این پشتیبانی، متوقف به اعتماد است و این اعتماد هم باید باقی بماند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۲/۱۲)	
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	«رمز موفقیت حاکمیت و قوای سه‌گانه کشور» در همین پشتیبانی ملت از آنها نهفته است و هیچ عاملی نباید به اعتماد به‌عنوان زمینه‌ساز این پشتیبانی ضربه بزند: «رمز موفقیت دولت و قوه قضاییه و مقننه، در پشتیبانی قاطبه ملت از آنهاست. هر حرکت و گفتاری که روح اعتماد مردم به این قوا و کارگزاران آن را متزلزل و در این پشتیبانی، اندک خللی وارد سازد، حرام شرعی و خیانت ملی است.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۱۰/۱۸)	
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	اتحاد و اتفاق یعنی: سلیقه‌های گوناگون در کنار هم، دست در دست هم، منافع ملی را بر احوای شخصی مقدم بدانند	«...تا امروز آنچه به دست آورده‌اید، به برکت اتحاد و اتفاق به دست آورده‌اید. اتحاد و اتفاق معنایش این نیست که همه دارای یک سلیقه و یک مذاق باشند؛ اتحاد و اتفاق این است که سلیقه‌های گوناگون در کنار هم بنشینند، دست در دست هم بدهند، منافع ملی را بر احوای شخصی مقدم بدانند، خودخواهی‌ها را وارد عرصه‌های گوناگون سیاسی و اجتماعی و تعاملات گوناگون نکنند. این روزها روزهایی است که ملت مسلمان ایران حرکت‌های بزرگی را دارد تجربه می‌کند؛ کارهای مهمی را انجام می‌دهد که در سطح جهان این کارها مورد ستایش افراد بالانصاف و صاحب‌نظر قرار می‌گیرد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۰۷/۱۰)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	همدلی و هم‌زبانی در گرو سه عنصر: اتحاد، عنصر حضور در عرصه‌های مختلف و عنصر آگاهی	«... بنابراین امروز هم، مثل این سی سال گذشته، ملت ایران احتیاج به این سه عنصر دارد: عنصر اتحاد، عنصر حضور در عرصه‌های مختلف و عنصر آگاهی. اگر ملت این سه چیز را که همه از برکات ایمان بالله و از برکات تعالیم قرآن است، داشته باشد، من به شما عرض بکنم، هم دنیا خواهد داشت، هم آخرت» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۰۲/۲۸)

جهت‌گیری	برداشت از متن	اصل متن
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	همدلی ملت با دولت نیازمند: گفتار و عمل خوب مسئولان	«... نمایندگان مردم در مجلس وظیفه سنگینی در این‌باره بر عهده دارند. گفتار و عمل آنان باید یکپارچگی ملت، عزت ملی، ایمان و امید و تلاش، بیداری و آگاهی، اخلاق و فضیلت و آزادگی و عزم و اراده پولادین را برای کشور به ارمغان آورد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۰۱/۱)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	وحدت کلمه نیازمند آگاهی و هوشیاری، درک موقعیت‌ها، توجه به رهنمودهای امام	«... اگر مردم هوشیار نباشند، همان بلایی بر سرشان خواهد آمد که بر سر مردم مسلمان در دوره امام حسن (ع) و بعضی از دوره‌های دیگر آمد. در آن زمان، چون مردم هوشیار و آگاه نبودند، جریان حق شکست خورد. اگر آگاهی و هوشیاری باشد، وحدت کلمه هم هست. مراقب باشید که وحدت کلمه را حفظ کنید؛ موقعیت‌ها را به‌درستی درک کنید و بدانید که امروز اساسی‌ترین کار ما، توجه به این امور است. باید در سایه وحدت کلمه، دست‌به‌دست هم دهیم و کشورمان را بسازیم.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۳/۱۹)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	همدلی و هم‌زبانی نیازمند گذشت از سلیق شخصی	«... آن روزگاری که افراد به‌خاطر برخی از ملاحظات فکری و سلیقه‌ای و عاطفی، نیروهای خودشان را استخدام می‌کردند، گذشته است. امروز، روزی است که همه بایستی از سلیق و انگیزه‌های شخصی عبور کنند و هرچه را هم که در گذشته بوده، پشت سرشان بریزند و از آن عبور کنند و ان‌شاءالله زمینه یک همکاری عمومی را فراهم سازند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۳/۱۹)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	شرط همدلی مردم با مسئولین: مسئولین آنها را از خود بدانند و مطمئن باشند به او ایمان و اعتقاد دارند، به او محبت می‌ورزند، در حقش خیانت نمی‌کنند و برای مصلح او تلاش می‌کنند.	پادشاه الهی همین است که زندگی یک ملت، زندگی خوب و مطلوب و مستقل شود؛ خودش تصمیم‌گیری کند و رئیس‌جمهور و نماینده مجلس را برگزیند؛ آنها را از خود بداند و مطمئن باشد به او ایمان و اعتقاد دارند، به او محبت می‌ورزند، در حقش خیانت نمی‌کنند و برای مصالح او تلاش می‌کنند. پس از تأمین این موارد، آنگاه ملت به کمک مسئولانی که خود معین کرده است، می‌شتابد و با آنها همکاری می‌کند و به عمران و آبادانی کشور می‌پردازد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۴/۲۱)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	همکاری و همدلی نیازمند دولتی قوی و کاردان	«... مردم در انتظار دولتی قوی و کاردان هستند که بتواند اوضاع مملکت و مسائل و گره‌های گوناگون کشور و مشکلات اقتصادی را باعقل و درایت و لیاقت و پشتکار و بهره‌گیری از کمک و همکاری مردم، از میان بردارد. رؤسای قوای ثلاثه معین شدند، دستگاه‌های کشور مشغول کار هستند، بحمدالله نظم بر اوضاع حاکم است و مردم با روحیه بالا، در صحنه‌ها حضور پیدا کردند و می‌کنند. دنیا در مقابل این پدیده، متعجب و حیران است. این، پادشاه آگاهی شماست.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۶/۲۰)
الزام‌های همدلی و هم‌زبانی	وحدت در سایه پیروزی از احکام الله، وحدت در زیر سایه قرآن، وحدت در راه هدف‌های الهی، وحدت در راه ایجاد جامعه نمونه اسلامی	وحدت در سایه پیروزی از احکام الله، وحدت در زیر سایه قرآن، وحدت در راه هدف‌های الهی، وحدت در راه ایجاد جامعه نمونه اسلامی. ما در راه آن به حرکت درآمده‌ایم؛ اما هنوز تا سرمنزل، فاصله زیادی داریم. باید برویم تا به جامعه نمونه اسلامی برسیم. تلاش ملت، دولت، مسئولان، عناصر فرهنگی، عناصر اقتصادی، نیروی کار زن و مرد، همه و همه با هم است؛ لذا صفوف ملت هم باید با یکدیگر متحد و همدل و هم‌صدا باشد و هم‌گام و هم‌جهت شود. میان مردم و مسئولان هم باید هم‌جهتی باشد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۰۸/۱۲)

جهت گیری	برداشت از متن	اصل متن
الزامهای همدلی و هم‌زبانی	انتقادهای به دولت در چارچوب منطقی باشد	«...البته هر دولتی منتقدینی دارد، این دولت هم منتقدینی دارد... اما انتقادهای باید در چارچوب منطقی باشد. خود بنده هم به دولت‌های گوناگون انتقادهایی داشتم، این انتقادهای را همواره هم تذکر دادم، در هیچ موردی از آنچه به نظر من عیب بوده و جای انتقاد بوده است، از تذکر خودداری نکردم؛ منتها این تذکرات را در وضع مناسب و در موقعیت مناسب و با شکل مناسب دادیم؛ ... تذکر بایستی جوری باشد که اعتماد عمومی را از کسانی که مسئولند و مشغول کارند، سلب نکند؛ تذکر دادن باید جوری باشد که موجب بی‌اعتمادی عمومی نشود» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱/۱)
الزامهای همدلی و هم‌زبانی	مسئولان کشور با منتقدین رفتار مناسبی داشته باشند و در برخوردهای (متقابل) تخریب، تحقیر و اهانت وجود نداشته باشد	مسئولان کشور - در سه قوه - این را تأکید می‌کنم که آنها هم باید با منتقدین خود و با کسانی که از آنها انتقاد می‌کنند رفتار مناسبی داشته باشند، آنها را تحقیر نکنند، به آنها اهانت نکنند؛ تحقیر مخالفان از سوی مسئولان، خلاف تدبیر و خلاف حکمت است. من مردم عزیزمان را به بی‌تفاوتی دعوت نمی‌کنم، به نظارت نکردن دعوت نمی‌کنم؛ آنها را به اهتمام در مسائل اساسی کشور دعوت می‌کنم؛ اما اصرار می‌کنم که برخوردها نه از سوی مردم نسبت به مسئولین و نه از سوی مسئولین نسبت به منتقدین، تخریبی نباید

با توجه به آرا و اندیشه‌های مقام معظم رهبری، الزامهای همدلی و هم‌زبانی در نمودار زیر ترسیم شده است:

نمودار شماره ۱. الزامهای همدلی و هم‌زبانی

جدول شماره ۲. میزان اهمیت مؤلفه‌ها

میانگین نمرات	دیدگاه صاحب‌نظران					الزام‌های همدلی دولت و ملت		ردیف
	درجه ارزیابی							
	کم	خیلی کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد			
۸/۹۲	۰	۰	۰	۸	۲۴	فراوانی	اعتماد و صمیمیت بین ملت و دولت	۱
	۰	۰	۰	۲۵	۷۵	درصد فراوانی		
۸/۸۴	۰	۰	۰	۱۶	۱۶	فراوانی	گفتار و عمل خوب مسئولان	۲
	۰	۰	۰	۵۰	۵۰	درصد فراوانی		
۹	۰	۰	۰	۱۶	۱۶	فراوانی	اولویت دادن به منافع ملی	۳
	۰	۰	۰	۵۰	۵۰	درصد فراوانی		
۸/۱۷	۰	۰	۸	۸	۱۶	فراوانی	توجه به فرمان‌های الهی	۴
	۰	۰	۲۵	۲۵	۵۰	درصد فراوانی		
۸/۱	۰	۰	۸	۸	۱۶	فراوانی	توجه به رهنمودهای حضرت امام (ره)	۵
	۰	۰	۲۵	۲۵	۵۰	درصد فراوانی		
۸/۵۲	۰	۰	۰	۸	۲۴	فراوانی	آگاهی و هوشیاری	۶
	۰	۰	۰	۲۵	۷۵	درصد فراوانی		
۷/۵۷	۰	۰	۸	۸	۱۶	فراوانی	اتحاد و اتفاق	۷
	۰	۰	۲۵	۲۵	۵۰	درصد فراوانی		
۷/۷۵	۰	۰	۰	۲۴	۸	فراوانی	حضور مردم در همه عرصه‌ها	۸
	۰	۰	۰	۷۵	۲۵	درصد فراوانی		
۷/۲۵	۰	۰	۸	۱۶	۸	فراوانی	انتقادهای سازنده و پرهیز از تخریب	۹
	۰	۰	۲۵	۵۰	۲۵	درصد فراوانی		
۸/۶۹	۰	۰	۰	۲۴	۸	فراوانی	وجود دولتی قوی و کاردان	۱۰
	۰	۰	۰	۷۵	۲۵	درصد فراوانی		
۷/۸۹			۸	۱۶	۸	فراوانی	گذشت از سلايق شخصی	۱۱
		۰	۲۵	۵۰	۲۵	درصد فراوانی		
۸/۵۹		۰		۱۶	۱۶	فراوانی	توجه مسئولان به مردم	۱۲
		۰		۵۰	۵۰	درصد فراوانی		
۷/۷۶	۰	۰	۸	۱۶	۸	فراوانی	تلاش برای ایجاد جامعه نمونه	۱۳
	۰	۰	۲۵	۵۰	۲۵	درصد فراوانی		
	۰	۰	۳۲	۱۶۸	۱۷۶	مجموع فراوانی‌ها		
	۰	۰	۸/۵	۴۴/۶	۴۶/۸	مجموع درصد فراوانی‌ها		
۸/۲۳						میانگین		

برابر جدول توزیع فراوانی، ۹۱/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند الزام‌های عنوان‌شده در حد زیاد و خیلی زیاد و ۸/۶ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند در حد متوسط در ایجاد هم‌دلی بین دولت و ملت مؤثر است. میانگین میزان تأثیر کلی نتایج مختلف نیز از دید پاسخ‌دهنده‌ها، ۸/۲۳ (از ۱۰ نمره) است که بیانگر تأثیر الزام‌های بر ایجاد هم‌دلی دولت و ملت در حد زیاد و خیلی زیاد است.

گفتنی است به‌منظور بررسی تأثیر الزام‌های هم‌دلی دولت و ملت، میانگین ارزش عددی ۱۰ شاخص مربوط برای هر یک از پاسخ‌گویان محاسبه و سپس از طریق آزمون خی دو، مورد تجزیه و تحلیل واقع گردید. با توجه به اینکه ارزش خی دو مشاهده‌شده (۱۲) در درجه آزادی ۲ معنی‌دار است، چنین استنباط می‌شود که نتایج به‌دست آمده، مورد تأیید است.

جدول شماره ۳. آزمون خی دو

اختلاف	فراوانی مورد انتظار	فراوانی مشاهده شده	
-۹۳/۳	۱۲۵/۳	۳۲	۳/۰۰
۴۴/۷	۱۲۵/۳	۱۶۸	۴/۰۰
۵۰/۷	۱۲۵/۳	۱۷۶	۵/۰۰
		۳۷۶	جمع

جدول شماره ۴. آزمون آماری

گزاره	
۱۲/۰۰۰	خی - ۲
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۲	سطح معنی‌داری

در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۲ درصد، حداقل مورد انتظار در درجه آزادی ۲ معادل ۱۰/۷ می‌باشد.

جدول شماره ۵. اولویت مؤلفه‌ها

اولویت	الزام‌های همدلی دولت و ملت	میانگین نمرات
۱	اولویت دادن به منافع ملی	۹
۲	اعتماد و صمیمیت میان ملت و دولت	۸/۹۲
۳	گفتار و عمل خوب مسئولان	۸/۸۴
۴	وجود دولتی قوی و کاردان	۸/۶۹
۵	توجه مسئولان به مردم	۸/۵۹
۶	آگاهی و هوشیاری	۸/۵۲
۷	توجه به فرمان‌های الهی	۸/۱۷
۸	توجه به فرمان‌های حضرت امام(ره)	۸/۱
۹	گذشت از سلیق شخصی	۷/۸۹
۱۰	تلاش برای ایجاد جامعه نمونه	۷/۷۶
۱۱	حضور مردم در همه عرصه‌ها	۷/۷۵
۱۲	اتحاد و اتفاق	۷/۵۷
۱۳	انتقادهای سازنده و پرهیز از تخریب	۷/۲۵

۴. نتیجه‌گیری

۴-۱. جمع‌بندی

پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، همواره شکاف چشم‌گیری بین دولت و ملت وجود داشت که برطرف کردن این شکاف و ایجاد همگرایی بین دولت و ملت به یکی از هدف‌های نظام پس از پیروزی انقلاب اسلامی تبدیل شد. بر همین مبنا، مردم در تمامی عرصه‌ها از قبیل تصویب قانون اساسی و انتخاب کارگزاران نظام، نقش اساسی داشته‌اند، ولی ارتقای همگرایی نیازمند این است که دولت خود را برآمده از مردم دانسته و مردم را مبنای مشروعیت و مقبولیت خود بداند و مردم نیز نقطه اشتراک بین خود و دولت را در آرمان‌ها و ارزش‌های مشترک تعیین نمایند و کارآمدی دولت را با

توجه به نقشه‌ها و کارشکنی‌های داخلی و خارجی استکبار جهانی در گام بعدی قرار دهند.

نام‌گذاری سال ۱۳۹۴ به نام سال همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از سوی مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) با توجه به اهمیت حفظ و ارتقای مشروعیت و مقبولیت نظام و اقتدار ملی نشان‌دهنده آن است که دولت برای همراه کردن مردم با خود، احساس نیاز نماید و به آحاد جامعه و دغدغه‌های متنوع آنها نگاه ویژه‌ای داشته باشد. مردم هم در راستای شکوفایی و پیشرفت کشور، حمایت قاطع و همه‌جانبه‌ای از دولت داشته و با مشارکت در عرصه‌های مختلف و پشتیبانی همه‌جانبه از دولت، مشروعیت قدرت دولت را فراهم نمایند؛ به عبارت دیگر زمانی که مردم و حاکمان یکدیگر را بپذیرند و به آن ارج نهند و دولت‌مردان در رابطه با مردم دیدگاه و نظر بلند داشته باشند، موجب ارتقای همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت شده و انسجام و اقتدار ملی و عزت و سربلندی کشور در صحنه بین‌المللی را به دنبال خواهد آورد.

بر همین اساس، این پژوهش با هدف تبیین الزام‌های همدلی و هم‌زبانی بین دولت ملت از منظر مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) انجام شد به این معنا که تحقق همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت نیازمند چه زمینه‌ها و شرایطی است. در این راستا، فرمایش‌های مقام معظم رهبری از طریق تحلیل محتوی دسته‌بندی و با نظر خبرگان وزن‌دهی و اولویت‌بندی شد. بدون تردید، شناخت این الزام‌ها، گامی مهم و ضروری در راستای افزایش همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت خواهد بود. بر اساس یافته‌های تحقیق در پاسخ به این پرسش که الزام‌های همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت از منظر مقام معظم رهبری چیست؟ شش الزام مهم عبارتند از:

- (۱) اولویت دادن به منافع ملی،
- (۲) اعتماد متقابل ملت و دولت،
- (۳) گفتار و عمل خوب مسئولان،

(۴) وجود دولتی قوی و کاردان،

(۵) توجه مسئولان به مردم،

(۶) آگاهی و هوشیاری مردم.

آنچه مسلم است همدلی و هم‌زبانی بین دولت و ملت در نظام جمهوری اسلامی ایران اختصاص به یک سال نداشته و در واقع، امری مقطعی نیست و نامگذاری سال ۱۳۹۴ با این عنوان توسط مقام معظم رهبری بیانگر اهمیت و ضرورت تحقق آن است که باید به‌عنوان امری مستمر مورد پیگیری باشد، بنابراین پیشنهادهای پژوهشی و اجرایی این مقاله بر مبنای امری مستمر ارائه شده‌اند:

۲-۴. پیشنهادها

۱-۲-۴. پیشنهادهای پژوهشی

(۱) شناسایی عوامل اثربخش در اولویت‌دهی منافع ملی،

(۲) شناسایی راه‌های تأثیرگذاری رسانه ملی در ارتقای اعتماد متقابل دولت و ملت.

۲-۲-۴. پیشنهادهای اجرایی

(۱) برگزاری نشست‌های تخصصی مشابه با موضوع همدلی و هم‌زبانی دولت و

ملت در دانشگاه‌ها و مراکز علمی،

(۲) توسعه دولت الکترونیک در راستای تقویت عدالت اجتماعی،

(۳) استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی در راستای تقویت همدلی و هم‌زبانی

بین مردم و دولت،

(۴) تولید فیلم‌های کوتاه و مستند و پویانمایی با محوریت همدلی و هم‌زبانی

استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های رسانه ملی به‌عنوان پل ارتباطی بین دولت و ملت.

فهرست منابع

۱. نهج البلاغه
۲. ابراهیم بای سلامی، غلام حیدر (۱۳۸۶)، «مناسبات دولت و ملت از دیدگاه جامعه‌شناختی»، *فصلنامه دانش انتظامی*، شماره ۳۰.
۳. افتخاری، اصغر و نهازی، غلامحسین (۱۳۹۰)، «امنیت عمومی در اندیشه و بیانات مقام معظم رهبری»، *فصلنامه دانش انتظامی*، سال دوازدهم، شماره دوم.
۴. بیانات مقام معظم رهبری، قابل دسترسی در وبگاه: www.khamenei.ir
۵. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۳)، *لغت‌نامه دهخدا*، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۶. راجردی، ویمر و آردومینیک، جوزف (۱۳۸۴)، *تحقیق در رسانه‌های جمعی*، ترجمه کاوس سیدامامی، تهران، سروش و مرکز تحقیقات مطالعاتی و سنجش برنامه‌ای.
۷. رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۸۴)، *تکنیک‌های خاص تحقیق در علوم اجتماعی*، تهران، شرکت سهامی انتشار.
۸. قاسمی آرانی، ابوذر و خرم‌آبادی آرانی، زینب (تابستان ۱۳۹۳)، «بازخوانی مفهوم وحدت اسلامی در نهج البلاغه»، *فصلنامه حبل‌المتین*، دوره سوم، شماره هفتم.
۹. قاسمی، علی‌اصغر و ابراهیم‌آبادی، غلامرضا (خرداد ۱۳۹۰)، «نسبت هویت ملی و وحدت ملی در ایران»، *فصلنامه راهبرد*، شماره ۵۹.
۱۰. کریپندورف، کلوس (۱۳۷۸)، *تحلیل محتوا*، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر سروش.
۱۱. مالکی گمچی، اسداله (زمستان ۱۳۹۲)، «تحلیل سیر تاریخی نگرش حکومت‌ها به مؤلفه‌های هویت ملی در تحکیم وحدت و همبستگی اقوام ایرانی»، *فصلنامه دانش انتظامی*، شماره ۲۱، دوره ششم.

